

**การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา**

**Sustainable management of eco-agricultural tourism activities
Pak Chong District Nakhon Ratchasima Province**

อุดม พูลลาภ* และ ชุตติเดช มั่นคงธรรม

Udom Phunlarp* and Chutidaj Munkongtum

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี 16/10 แขวงทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170

Faculty of Business Administration, Bangkokthonburi University Thawiwatthana Subdistrict, Thawi Watthana District, Bangkok

*Corresponding author E-mail: udom.phu@bkkthon.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม จากการสังเกตพื้นที่จากคนในชุมชน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม จำนวน 40 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ รวบรวมประเด็นข้อมูลที่ค้นพบวิเคราะห์สรุปผลตอบขอบเขตของเนื้อหา หาข้อสรุปและนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย

จากผลการศึกษา พบว่า ศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลาย มีอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พิพิธภัณฑ์และศูนย์การเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสเรียนรู้ถึงความสำคัญของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้มาตรฐาน มีศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียงเพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีศักยภาพสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้านการบริการและการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว พบว่า มีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตร วิถีชาวบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งการดำเนินงานคำนึงถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและมีการเผยแพร่ความรู้ให้กับ

นักท่องเที่ยว ในส่วนของศักยภาพทางการท่องเที่ยว พบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีน้อย แต่มีจุดเด่นในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และด้านการเกษตร ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ซึ่งเป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นที่เด่นชัด คือ ขาดการร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ขาดแคลนงบประมาณ เงินลงทุนในการดำเนินงาน และด้านการตลาดที่ยังไม่แข็งแรง

คำสำคัญ : การจัดการ, การท่องเที่ยวเกษตร, ยั่งยืน

ได้รับเมื่อ 29 มีนาคม 2567; แก้ไขเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567; ตอรับการตีพิมพ์เมื่อ 31 พฤษภาคม 2567

Abstract

The objective of this research is to study guidelines for managing sustainable eco-tourism activities in Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. Study of problems and obstacles in managing sustainable eco-tourism activities in Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. By in-depth interviews and Focus group interview from observing the area from people in the community There were 4 sample groups, totaling 40 people, using content analysis. Using a semi-structured interview form. Data were analyzed using qualitative data analysis techniques. Using content analysis Gather the information points discovered, analyze and summarize the answers to the scope of the content. Draw conclusions and present them in a lecture format.

From the study results, it was found that the potential for tourism resources was found in Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. There are a variety of tourist attractions. There is Khao Yai National Park. Museums and Tourism Learning Centers To give tourists and people in the area an opportunity to learn about the importance of Khao Yai National Park. In addition, there are agricultural tourism attractions that meet standards. There are learning resources in both agriculture. and there is a sufficiency agriculture learning center so that farmers can be self-reliant There are agricultural products that have the potential to attract tourists. As for services and providing quality experiences to tourists, It was found that there were activities to learn about agricultural lifestyles. The unique way of the villagers The operation takes into account the conservation of culture, traditional way of life and the dissemination of knowledge to tourists. In terms of tourism potential. It was found that there was little participation of people in the community. But it has the advantage of having abundant natural resources. and agriculture agricultural products which is a force to attract

tourists and create an impression The obvious problems and obstacles that arise are the lack of cooperation from stakeholders. Budget shortage investment in operations and the marketing side is still not strong.

Keywords: Management, Agricultural tourism, Sustainable

Received: March 29, 2024; Revised: May 29, 2024; Accepted: May 31, 2024

1. บทนำ

ประเทศไทยมีความได้เปรียบทางทรัพยากรพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมีความสวยงามติดระดับโลก มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น และมีศักยภาพพร้อมจะพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว หากได้รับการพัฒนาจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติได้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) นอกจากแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามแล้ว วิถีชีวิตเกษตรกรรม ความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย วัฒนธรรมที่หลากหลาย ชื่อเสียงที่โดดเด่นด้านการผลิตสินค้าเกษตรและมีจำหน่ายไปทั่วโลก เป็นสิ่งที่ประเทศไทยสามารถนำเสนอสู่เวทีระดับโลก ร่วมทั้งการสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจของเกษตรกรที่มีอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเป็นผลดีต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ และส่งเสริมให้เกษตรกรหรือผู้ประกอบการมีรายได้เพิ่มขึ้น Marks, Polucha, Jaszczak และ Marks (2009) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ก้าวเข้ามาเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและกระตุ้นการพัฒนาพื้นที่ชนบท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) ในปัจจุบันการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศให้เป็นประเทศรายได้สูง มีการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคตโดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน (Maneerat & Pasunon, 2022) ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และความไม่เสมอภาคตามเป้าหมายการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีศักยภาพในการแข่งขันต่อการประกอบธุรกิจของตน (Tiyapunjanit, 2022) เพื่อให้ทุกคนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ผ่านการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและพฤติกรรม ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันของชุมชน (Supaporn, 2021)

อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง เนื่องจากมีความโดดเด่นในด้านการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ มีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีความโดดเด่น เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว การเดินทางสะดวกเนื่องจากอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร เป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยว

พร้อมที่จะเข้ามาเยี่ยมเยือนและซื้อสินค้า ประกอบกับการมีสินค้าด้านการเกษตรที่สร้างชื่อเสียง เช่น น้อยหน่า องุ่นไร้เมล็ด มะม่วงน้ำดอกไม้มันอกฤดู ข้าวโพดหวาน ผักสลัด และสินค้าเกษตรอื่นๆ อีกมากมาย (สำนักงานเกษตรอำเภอปากช่อง, 2566) แต่เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงขาดองค์ความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน หรือไม่มีการรวมกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ขาดความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน และไม่มีการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเข้าด้วยกัน จึงทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลทำให้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไม่สามารถแสดงออกมาสู่สายตานักท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร (อภิญาแสงสงวน, 2566) อย่างไรก็ตามการจะผลักดันให้บุคคลภายนอกได้เห็นถึงศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ต้องเริ่มจากคนในชุมชนมองเห็นถึงศักยภาพชุมชนของตนเอง เพราะคนในชุมชนจะเป็นพลังผลักดันและสร้างความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวได้ การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ใน 7 ด้าน ตามที่ Choibamroong, (2012) กล่าวไว้ คือ 1) ด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านที่พัก 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ด้านความหลากหลายของกิจกรรม 6) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 7) ด้านประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และเป็นข้อมูลสำคัญในการนำไปสู่กระบวนการวางแผนหรือแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการพิจารณาองค์ประกอบแต่ละส่วน จะทำให้สามารถพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อไป (นิตา ชัชกุล, 2566)

ด้วยอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นชุมชน อยู่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานครที่มีความเป็นธรรมชาติ สะท้อนความเป็นชุมชนเกษตรกรรมร่วมสมัยบนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์การเกษตร และการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ผู้นำและคนในชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน เป็นแหล่งเรียนรู้ และสถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยว นำมาซึ่งรายได้ของชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา รวมถึงทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามแนวทางจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบครบวงจร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามายังชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชน และกระจายรายได้ให้กับชุมชนจากการท่องเที่ยว ช่วยยกระดับการเกษตรที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ให้เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป และสร้างความร่วมมือจากชุมชนและภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ผลวิจัยจะช่วยส่งต่อการนำไปใช้ประโยชน์

ทั้งชุมชนที่มีความสนใจการแลกเปลี่ยนทางวิชาการเพื่อชุมชนได้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรมต่อไป

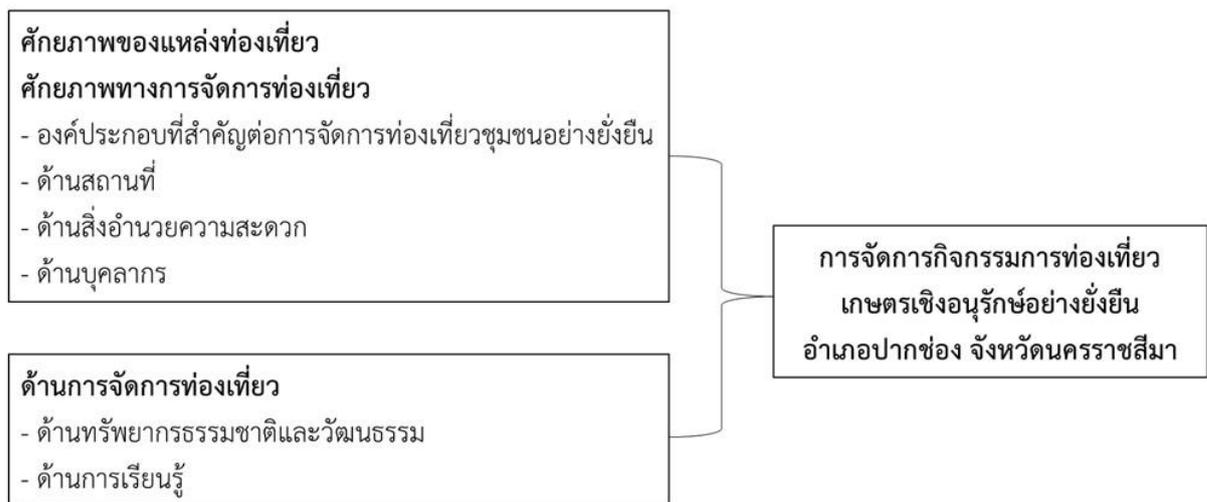
2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

รูปที่ 1 แนวคิดในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

3. ทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อชมความสวยงามและเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของเกษตรกร (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548; กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) โดยอาจให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตร การนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างรายได้ สอดแทรกความรู้ด้านการอนุรักษ์ควบคู่กับการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว, 2566) ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรมีความพร้อมในด้านการรองรับนักท่องเที่ยว มีวิทยากร และมีความรู้ว่าจะสิ่งใดควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติระหว่างการท่องเที่ยว (ชนกฤต สังข์เฉย, 2550) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสำคัญ 2 ประการ (นาฏสุดา เซ

มนะสิริ, 2555) ประการแรกคือ ความสำคัญด้านเศรษฐกิจ การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในการซื้อผลผลิตทางการเกษตร สินค้าแปรรูปทางการเกษตร และค่าบริการต่างๆ ทำให้เศรษฐกิจในท้องถิ่นเกิดการหมุนเวียน รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องมีรายได้จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ ประการที่ 2 คือ ความสำคัญด้านสังคม รายได้ที่มาจากนักท่องเที่ยวจะทำให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพและท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย ทำให้ลดการละทิ้งถิ่นฐาน และนักท่องเที่ยวยังเกิดความรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตของเกษตรกรและการทำการเกษตร เทิดชาย ช่วยบำรุง, (2553) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ส่งผลให้เกิดการเพิ่มรายได้แก่เกษตรกรและชุมชน เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกร ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ทักษะการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้มีความยั่งยืน รู้แนวทางการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ แต่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หากขาดการวางแผน และการจัดการที่ดี อาจมีผลเสียตามมาได้ สิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันหากไม่มีการพัฒนาในทิศทางที่ถูกต้องอาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ได้ การพัฒนาจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่

4. วิธีดำเนินงานวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรกลุ่มของการวิจัยดังนี้ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน นักท่องเที่ยว ภาคละ 10 คน รวม 40 คน ดังนี้

1.1 ภาครัฐ คือ ผู้เกี่ยวข้องจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นครราชสีมา ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง และผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

1.2 ภาคเอกชน คือ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและบริเวณใกล้เคียง สมาคมโรงแรม สมาคมมัคคุเทศก์ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว สมาคมชุมชนสง

1.3 ประชาชน คือ ผู้ที่มีภูมิลำเนาใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

1.4 นักท่องเที่ยว คือ ผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวหรือศึกษาดูงาน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) และเนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการคัดเลือกบุคคลกลุ่มที่

1 เพื่อใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว ส่วนกลุ่มอื่นผู้ทำวิจัยจะทำการสัมภาษณ์ที่ใช้วิธีการแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Research)

4.2 เครื่องมือที่ใช้

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยในส่วนของกลุ่มที่ 1 ใช้คำถามในการ สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) เป็นคำถามที่กระตุ้นให้เป้าหมายเกิดความคิด ประเด็นคำถามที่ได้กำหนดไว้อย่างกว้างๆ ไว้ล่วงหน้า ผู้วิจัยสามารถตัดทอนเพิ่มเติมหรือปรับเปลี่ยนประเด็น คำถามใหม่ได้ตามสถานการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกโดยทำการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ในวิธีดังกล่าวก็อยู่ใน กระบวนการเรียนรู้ร่วมกับนักวิจัยชุมชนเช่นกันเพื่อให้เข้าใจในบริบทและจัดการข้อมูลเพื่อตั้งคำถามโดยใช้ รูปแบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) ลักษณะของคำถามเป็นคำถาม ปลายเปิด (Open-ended Question) ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพทางการจัดการท่องเที่ยว อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา จำแนกออกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่าง ยั่งยืน ด้านสถานที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านบุคลากร

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิง อนุรักษ์อย่างยั่งยืน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ส่วนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

2. การสัมภาษณ์ที่ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Research) โดยการสัมภาษณ์แบบการใช้วิธี สนทนากลุ่ม นั้นจะใช้กับกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 โดยใช้โครงสร้างการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) เช่นเดียวกับกลุ่มที่ 1

4.3 การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ศึกษาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบ เจาะลึกกับกลุ่มที่ 1 คือ ภาครัฐ อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นการ ทางการ จำนวน 10 คน และการสัมภาษณ์ที่ใช้ วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Research) กับกลุ่มที่ 2 ภาคเอกชน จำนวน 10 คน และกลุ่มที่ 3

ประชาชน และกลุ่มที่ 4 นักท่องเที่ยว อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) กลุ่มละ 10 คน รวม 20 คน รวมทั้งสิ้น 40 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหนังสือต่างๆ และเอกสารจากภาครัฐในพื้นที่ ในส่วนนี้จะเป็นบทบาทของผู้วิจัยตรวจสอบเอกสารทั้งหมด ในการวิจัยหลัก

4.4 การประมวลผล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์จากคำถามและจัดกลุ่มประเด็นสำคัญของคำถามในแต่ละส่วนที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นต่างๆ คือ 1) ข้อมูลศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพทางการจัดการท่องเที่ยว อำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ องค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ด้านสถานที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านบุคลากร 2) ข้อมูลด้านการจัดการการท่องเที่ยวอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ประเพณีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น และ ด้านการเรียนรู้ (สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยว) ความคิดเห็นของคนในชุมชนเรื่องปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่มีต่อการท่องเที่ยวของชุมชน

5. ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน อำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา

1. ศักยภาพทางการจัดการท่องเที่ยวในอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

ศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า อำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีแหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่เหมาะแก่การท่องเที่ยวสายพักผ่อนหย่อนใจบริเวณรอบเขาใหญ่ อำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องจากทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยในปี 2566 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมเยือนอำเภopakช่องประมาณ 4-5 ล้านคน และเป็นอำเภอที่สร้างรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนมากที่สุดของนครราชสีมาราว 1 หมื่นล้านบาท คิดเป็นสัดส่วน 41% ของรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดนครราชสีมา (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และวิเคราะห์โดย Krungthai COMPASS, 2566) และได้รับความนิยมทั้งในด้านการท่องเที่ยวสายพักผ่อนเนื่องจากใช้เวลาเดินทางจากกรุงเทพฯ เพียง 2 ชั่วโมง จึงเหมาะแก่การเดินทางพักผ่อนช่วงสุดสัปดาห์ รวมถึงการเป็นประตูสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สะดวกต่อ

การแวะพักระหว่างทาง หรือค้างคืนก่อนเดินทางต่อสู่กรุงเทพฯ หรือภูมิภาคอื่นๆ ทำให้ธุรกิจโรงแรม สนามกอล์ฟ ไปจนถึงธุรกิจขายที่ดินจัดสรรเพื่อสร้างบ้านพักตากอากาศเติบโตอย่างมากในพื้นที่ รวมถึงมีกิจกรรมการเยี่ยมชมในหมู่บ้านที่มีการทำการเกษตร เช่น การทำเกษตรผสมผสาน การปลูกผักอินทรีย์ การเรียนรู้ทางการเกษตร การจัดการฟาร์ม ซึ่งแต่ละที่ท่องเที่ยวจะมีผู้นำคอยให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวหรือนักเยี่ยมชมในเรื่องของการเกษตร เพราะอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมามีจุดเด่นในเรื่องการเกษตรและการเกษตรก็ทำให้คนชุมชนมีรายได้เป็นจำนวนมาก

ศักยภาพทางด้านความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร พิจารณาจากส่วนประกอบและกิจกรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผลผลิตทางการเกษตร กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การเปิดบริการ ป้ายบอกทางหรือป้ายชื่อแหล่งท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ช่องทางการประชาสัมพันธ์ และการเข้าถึงพื้นที่เกษตรหรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การบริการและการให้บริการที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว พบว่า อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการจัดกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิต เที่ยวชมหมู่บ้าน เพราะแต่ละหมู่บ้านมีเอกลักษณ์จุดเด่นในเรื่องของการเกษตร และมีการเผยแพร่ความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงการชมวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน คำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการอนุรักษ์การเกษตร และการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ถ้าหากกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนมีการบริการและการควบคุมคุณภาพการบริการที่ดี ย่อมส่งผลต่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะเพิ่มขึ้นจากการที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมากท่องเที่ยวมากขึ้น

1. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบสวนผลไม้ มีจำนวน 20 สวน รูปแบบสวนผัก มีจำนวน 19 สวน รูปแบบเกษตรอินทรีย์ จำนวน 17 สวน และรูปแบบอื่นๆ เช่น รูปแบบสวนสมุนไพร สวนไม้ดอก ฟาร์มปศุสัตว์ เกษตรธรรมชาติ เกษตรยั่งยืน เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ และรูปแบบวนเกษตร มีจำนวน 34 สวน สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวเหล่านี้ พบว่าใน 1 สวนมีหลากหลายรูปแบบกิจกรรมที่โดดเด่น น่าสนใจ ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

2. ผลผลิตทางการเกษตร พบว่า มีความหลากหลาย โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 7 กลุ่ม คือ 1) ผลไม้ ได้แก่ ทุเรียน องุ่น พุทรา นมสด มะยงชิด อโวคาโด สตรอว์เบอร์รี่ มัลเบอร์รี่ เคปกูชเบอร์รี่ มะละกอ แก้วมังกร ฝรั่ง มะม่วง ลิ้นจี่ กระท้อน น้อยหน่า เงาะ เสาวรส 2) ผัก ได้แก่ ผักสลัดหลากหลายชนิด กุ้ยช่ายเขียว กุ้ยช่ายขาว คื่นช่าย มะเขือเทศ แตงกวา เห็ดหลากหลายชนิด ถั่วแดงยักษ์ ถั่วดาวอินคา มะระรูปหัวใจ ผักชี และอื่นๆ 3) ไม้ดอกไม้ประดับ ได้แก่ กุหลาบ หน้าวัว ดาวเรือง และทานตะวัน 4) สมุนไพร ได้แก่ แก่นตะวัน และหมามูยอินเดีย 5) พืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ข้าว และยางพารา 6) ปศุสัตว์ ได้แก่ แกะ ม้า โคนม กระต่าย และสุกร และ 7) กลุ่มอื่นๆ ได้แก่ ไล่เดือนดิน ไม้ป่า ไม้ยืนต้น ไม้แปลกไม้ต่างถิ่น พืชบำรุงดิน และแฝก

3. กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมในพื้นที่เกษตรที่ส่วนใหญ่จัดไว้รองรับนักท่องเที่ยว มี 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) การศึกษาดูงานหรือฝึกงานด้านการเกษตร โดยเน้นที่การถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้มาเยือน (74.2%) 2) อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเก็บผลผลิตในฟาร์มและซื้อกลับบ้านได้ (38.7%) 3) ให้นักท่องเที่ยวเลือกชม ชิม และซื้อ ในจุดจำหน่ายสินค้าเกษตร (48.4%) 4) การนำชมฟาร์มแบบทั่วไป เน้นสนุกสนานและผ่อนคลาย ไม่นั่งวิชาการ เช่น นั่งรถนำเที่ยวชมรอบฟาร์มในโซนต่างๆ (38.7%) และ 5) มีกิจกรรมแสดงหรือสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้รับชม เช่น กิจกรรมการทำเกษตรผสมผสานในพื้นที่ 1 ไร่ ให้ผลตอบแทน 1 แสบบาท การผลิตปุ๋ย การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การทำงานประดิษฐ์และงานฝีมือ (25.8%)

ศักยภาพทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นชาวไทยแต่ก็มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยว และมีการวางแผนการท่องเที่ยวก่อนการเดินทางล่วงหน้าแล้ว จากการสัมภาษณ์เห็นได้ว่ากลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน กล่าวว่าอำเภอปากช่องมีแหล่งท่องเที่ยวแหล่งให้ความรู้มากมาย แต่ขาดการทำตลาด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของผู้ประกอบการธุรกิจ การดำเนินการด้านธุรกิจที่พักหรือการให้บริการโฮมสเตย์ บ้านพัก แหล่งท่องเที่ยว และอาหารท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ชุมชนถนัดและมีความโดดเด่น สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เป็นคณะใหญ่หรือนักท่องเที่ยวทั่วไปเพียงพอ ชุมชนมีกิจกรรมเที่ยวชมศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียงที่มีเอกลักษณ์จุดเด่นของแต่ละชุมชนรวมถึงไปถึงการชมวิถีชีวิตของชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์การเกษตร และการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม

ศักยภาพทางการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากนักเนื่องจากชุมชนขาดความเข้าใจถึงประโยชน์ที่ได้จากการรวมกลุ่มธุรกิจ และไม่มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้แก่ชุมชน แต่ก็มีบางกลุ่มที่รวมกลุ่มกันเอง ซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้ความสามารถในการรองรับของธรรมชาติชุมชน ต้องตระหนักถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถกระจายรายได้ให้กับชุมชน รวมทั้งตระหนักถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนอย่างยั่งยืนเช่นกัน ผลการสำรวจข้อมูลการรวมกลุ่ม พบว่า ในพื้นที่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีเกษตรกร 26 ราย (83.9%) ไม่มีการรวมกลุ่มหรือประสานความร่วมมือกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ เลย มีเพียง 5 ราย (16.1%) ที่รวมกลุ่มกันเพื่อวัตถุประสงค์ทางการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าเกษตรและแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลซึ่งกันและกัน แต่ยังไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อประสานความร่วมมือหรือช่วยเหลือสนับสนุนกันในด้านการศึกษาเชิงเกษตร อาจเกิดจากการขาดบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรที่จะมาประสานงานและเชื่อมโยงผู้ประกอบการเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการดำเนินการแบบมีระบบและยั่งยืน หากกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนมีการบริการและการควบคุมคุณภาพการบริการที่ดีย่อมส่งผลกระทบต่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะเพิ่มขึ้นจากการที่มีย่านักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น

2. ด้านศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ประเพณีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น พบว่า ทางชุมชนมี วัฒนธรรมและประเพณีเอกลักษณ์ เช่น งานทำบุญตามประเพณีต่าง ๆ การนั่งรถเที่ยวชมป่าเขา สวน การเกษตร กิจกรรมกายฟาร์ม และอาหารพื้นเมืองของคนในชุมชน ซึ่งเป็นอาหารที่หากินได้ยากและมี ประโยชน์ต่อสุขภาพ นอกจากนี้ ชุมชนเองก็มีแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละหมู่บ้านมากมายซึ่งเกี่ยวกับเรื่องทาง การเกษตร และคอยให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและผู้เยี่ยมชม (The National Economic and Social Development Board, 2007)ประชาชน คนในชุมชนมีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของตนไปสู่นักท่องเที่ยวได้ และสอดคล้องกับปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในด้านการส่งเสริมการมีความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้นำชุมชนควรสนับสนุนให้มีการพัฒนา และนำความรู้ หรือเทคโนโลยีใหม่มาใช้เพื่อเพิ่มผลประโยชน์ร่วมกัน

ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว พบว่า อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีกระบวนการด้าน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดีมีการประชุมกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว ร่วมกันทำการวางแผนที่ดีแล้ว แต่คน ชุมชนไม่มีส่วนเข้าไปช่วยวางแผน ทำให้การวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาเป็นการวางแผนที่ผิดพลาด เพราะคนใน ชุมชนจะทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ส่วนด้านการตรวจสอบจะมีการตรวจสอบเฉพาะภาพรวม แต่ ไม่ได้เข้าไปตรวจสอบปัญหาที่แท้จริง ทำให้ไม่มีการปรับปรุงในการแก้ไข และทำให้ระบบการจัดการคุณภาพ ถือว่ายังไม่สมบูรณ์

ด้านการเรียนรู้ พบว่า ทางชุมชนได้มีการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับ นักท่องเที่ยว โดยการที่ให้มัคคุเทศก์ หรือเจ้าของสวน และเจ้าของกิจการนั้น ๆ พาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยว ต่าง ๆ แล้วคอยอธิบายความเป็นมาของสถานที่นั้น ๆ และคอยให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องทางการเกษตร Richards (2010) ได้สรุปไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและส่งเสริมการผลิตสินค้าท้องถิ่นป้อนสู่ตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยว เช่นเดียวกันกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านของการมีภูมิคุ้มกันที่ส่งเสริมการมีรายได้เสริม จากการท่องเที่ยวและไม่ละทิ้งอาชีพหลัก (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2553; Marques, 2006)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการการบริหารจัดการการจัดการกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ด้านสถานที่ การจัดการการท่องเที่ยวในด้านพื้นที่ การจัดการพื้นที่ แบ่งพื้นที่ภายในชุมชน พบว่า ชุมชนจะเข้าไปมีบทบาททั้งในการปฏิบัติและการวางแผนการดำเนินงานต่างๆ โดยคนในชุมชนจะมีการ วางแผน การตัดสินใจ และดำเนินงานด้วยตนเอง พื้นที่ใครพื้นที่มัน แต่ก็ยังมีบางครั้งที่หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำ

ชุมชน คณะกรรมการชุมชน ก็ได้เข้ามาช่วยเหลือบางส่วน เช่น อำนวยความสะดวก ความสะอาด และความปลอดภัยมากกว่า

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของชุมชน เช่น การจัดการด้านความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดห้องสุขาไว้อย่างเพียงพอ มีแผ่นป้าย/ป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ มีการจัดสรรตารางสายตรวจตามแหล่งชุมชน ที่ชัดเจน มีที่พักเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว มีสถานที่จอดรถเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมช่องทางการชำระเงินโดยให้เงินดิจิทัลเพื่อความสะดวกรวดเร็ว

ด้านบุคลากร พบว่า ทางชุมชนเองได้เข้ามามีส่วนร่วมการจัดการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาความรู้ แลกเปลี่ยน ความรู้ในกลุ่ม เนื่องจากปัจจุบันทางชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดแผน การวางนโยบาย หรือการจัดการมาแต่อย่างใด ควรให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การวางนโยบาย และแสดงความคิดเห็นในการจัดการการท่องเที่ยวด้านบุคลากรให้มากขึ้น

ด้านการจัดการ พบว่า การจัดการท่องเที่ยว ที่พัก และร้านอาหารพื้นบ้านมีจำนวนจำกัด ส่วนที่พัก ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านจะดูแลกันเองทำให้มีราคาที่แตกต่างกัน โรงแรมที่พักใหญ่ๆ เริ่มเข้ามา ดังนั้นควรมีการจัดกลุ่มการท่องเที่ยวหรือทางการตลาด เพื่อเป็นผู้ดูแลในเรื่องของการจัดทัวร์ และการจัดหาที่พักให้กับนักท่องเที่ยว โดยการร่วมตัวกับชาวบ้าน เรื่องอาหารควรให้ชาวบ้านทำอาหารพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยวได้ลองชิมอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวสนใจเข้ามาเที่ยวในพื้นที่มากขึ้น สร้างรายได้ให้กับชุมชนมากขึ้น

ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ของที่ระลึกยังไม่หลากหลายมากนัก และบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึกสินค้าแปรรูปต่างๆ ยังไม่เป็นที่ดึงดูดใจ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรส่งเสริม โดยการเพิ่มสินค้าเพิ่มขึ้น ส่งเสริมเรื่องบรรจุภัณฑ์ ของผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาหารแปรรูป ควรมีการทำบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน ที่สวยงามและน่าสนใจ สื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยการสื่อถึงพื้นที่นั้นๆ หรือสื่อถึงสินค้าของที่ระลึก เพื่อกระตุ้น หรือสร้างแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

6. สรุปและอภิปรายผล

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ศักยภาพทางการบริการ และการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว ศักยภาพทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และ

ศักยภาพทางด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยศักยภาพทั้ง 4 ด้านนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวชุมชน นอกจากการสร้างความเข้มแข็งโดยสมาชิกเครือข่ายแล้ว กระบวนการสนับสนุนการรวมกลุ่มจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการท่องเที่ยว กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการปกครอง และหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลจากทุกกรมที่กล่าวมา รวมถึงองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่น ควรเป็นหน่วยงานที่เลี้ยงที่คอยสนับสนุนให้เครือข่ายมีความมั่นคงและยั่งยืน โดยให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ การประชาสัมพันธ์ ร่วมกันผลักดันให้เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวที่มีการเชื่อมโยงกัน ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว มีการติดตามการดำเนินงานของเครือข่าย และการร่วมประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากหน่วยงานที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้เครือข่ายรักษาคุณภาพ ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และเกิดความยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของคนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า โดยภาพรวมคนในชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดนโยบาย และการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยทางชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม แต่ชุมชนจะค่อยเข้ามามีบทบาทในเรื่องการจัดพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก จัดที่พัก Indaratna (2013) ได้กล่าวว่าการขาดความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างขีดความสามารถของชุมชนอย่างจำกัดในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว Pruetipibultham (2010) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ด้วยการรวมกลุ่มชุมชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ จะช่วยให้สมาชิกในชุมชนเข้าใจถึงองค์ความรู้ที่มีในชุมชน และมีความสามารถในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ปัจจุบันทางรัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของชุมชนมากขึ้นแต่ไม่สามารถที่จะจัดการหรือเห็นปัญหาของชุมชนได้ตรงประเด็น จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในการเสนอแนวคิด และการเสนอปัญหา ขึ้นมาให้ทางภาครัฐได้รับรู้ เพราะการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญและส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับ Pong-ngamchuen, Supa-udomlerk, & Leerattanakorn (2015) กล่าวว่า ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในธุรกิจการท่องเที่ยว และจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของการมีภูมิคุ้มกันตนเองที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนา Kusumawali (2010) กล่าวว่า การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้เกิดการแบ่งงานและผลประโยชน์อย่างยุติธรรมตามหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับความยั่งยืนในระยะยาวของวิสาหกิจชุมชน (วรพงศ์ ผูกู๋, 2562)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2570)*. กรุงเทพมหานคร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). *เอกสารวิชาการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. กรุงเทพมหานคร.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2553). *คู่มือการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่.

- นาฏสุตา เขมนะสิริ. (2555). *การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. กรุงเทพมหานคร.
- นิตา ชัชกุล. (2566). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2553). *การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุราษฎร์ธานี: การวิจัยฐานทรัพยากรเกษตรสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธนภุต สังข์เฉย. (2550). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ*. กรุงเทพมหานคร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร. ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วรพงศ์ ผูกภู. (2562). *ปรัชญาแห่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. เข้าถึงได้จาก <https://www.randdcreation.com> สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา.
- สำนักงานเกษตรอำเภอปากช่อง. (2567). *ข้อมูลอำเภอปากช่อง*. เข้าถึงได้จาก <http://pakchong.khorat.doe.go.th>.
- Indaratna, K. (2013). Sufficiency economy: A happiness development approach. *Asian Social Science*, 10(2), 102-111.
- Kusumawali, S. (2010). *Human resource management for adequacy in an organization*. Bangkok : National Institute of Development Administration.
- Marks, E., Polucha, I., Jaszczak, A. and Marks, M. (2009). *Agritourism in sustainable development: case of Mazury in north-eastern Poland. Rural Development: Integrated and Sustainable Rural Development*. 90-95.
- Maneerat, P., & Pasunon, P. (2022). Factor of Cultural Heritage Values that Effecting to Gastronomy Tourism Experience in Phuket Old Town Community. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 5(2), 687-703.
- Marques, H. (2006). Research report: Searching for complementarities between agriculture and tourism: The demarcated wine-producing regions of northern Portugal. *Tourism Economics*, 12(1), 147-155.
- Poung-ngamchuen, J., Supa-udomlerk, S., & Leerattanakorn, N. (2015). A Study on people's sustainability of quality of Life in accordance with philosophy of sufficiency economy in Aomkoi District, Chiang Mai, Thailand. *Journal of Marketing and Management*, 6(2), 1-10.
- Prasongthan, S., Thanandornsuk, K. ., & Charoenbunprasert, S. . (2021). Thai Senior tourists: Explore of Travel Constraints, Recreational Activities and Travel Intention .

Rajamangala University of Technology Tawan-Ok Social Science Journal, 10(1), 119–131. Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SocialJournal2rmutto/article/view/243108>.

Pruetipibultham, O. (2010). The sufficiency economy philosophy and strategic HRD: A sustainable development for Thailand. *Human Resource Development International*, 13(1), 99-110.

Tiyapunjanit, P. (2022). Strategic Management and Customer Relationship Building Strategies to Enhance Business Potential Case Study: A Modern Boutique Hotel in the Eastern Region. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 5(1), 50–62.

The National Economic and Social Development Board (NESDB). (2007). Sufficiency economy implications and applications. Retrieved from <https://sep.nesdc.go.th/Book/2557/Sufficiency%20Economy%20Implication%20and%20Application.pdf> Richards (2010).